

FIGYELŐ

Szépirodalom

BÁNKI ÉVA:

Esőváros

Bánki Éva viszonylag kései indulása ellenére hamar ismert név lett nemcsak a kortárs szépirodalom iránt érdeklődők, de a pesti járókelők – lásuk be, hogy egyelőre valamivel nagyobb – táborában is. A Magvető, hazánk egyik legpatinásabb kiadója plakátokkal, imponáló kampánnyal vezette be új prózáiróját, megsejtve, hogy az *Esőváros* nemcsak korszerű alkotás, de azok megfogására is képes, akik csupán újabban fedezték fel az olvasás örömét.

Nem a gyerekekre gondolunk – nekik ott van Harry Potter és magyar megfelelői –, hanem azokra a felnőtt olvasókra, akik a nyolcvanas évek végén még nagy érdeklődéssel forgatták a kor úgymond megtúrt műveit, akiknek az irodalmi lapok egyfajta közéleti fórumot jelentettek, és akik számára a nyers, szókimondó, izgalmas próza jelentette az irodalmat.

Ez a felfedezés számukra újrafelfedezés lehet, míg mások számára első rátalálás: divat lett regényeket olvasni, s valóban regény lett az

egész világ, vagy legalábbis mindaz, ami a médiában megmutatkozik belőle – nyers, szókimondó, izgalmas és prózai.

Bánki Éva *Esővárosa* referenciális izgalmat is rejt magában: olyan problémafelvető, bátor írás, amely ma már EU-állampolgárokról szólna; a Felvidék lakosainak azonban nem adatott meg, hogy személyi igazolvány segítségével közlekedjenek. A huszadik század az *Esőváros* szereplői számára határok, korlátok sorozata – a határok között pedig kényszerű és önkéntes kapcsolatoké, összefonódásoké, kapcsolódási rítusoké. Nagy elszakadásoké.

A huszadik század: rengeteg lehetőség és azok azonnali, kérlelhetetlen visszavonása, eljátszása. Technikai fejlődés, amely robban és dübörög – és közben mágia, emóciókból szőtt Világháló (nem tévedés, az internet is a családi fortélyok közé sorolódik!), vagyis a megmagyarázhatatlan tényezők dialektikája.

Mindez egy olyan paraszti világban, amelyben a gyarapodás valóságos halálközeli élmény.

Évszázadot átívelő (kettős) családregény, társadalmi regény és kü-

lönös, mert különösen lírai, egységes és teljességre törekvő nyelvi kísérlet ez a könyv. A plakátra is rávasalt méltatás, Szilasi László szavai szerint: „Márquez, Darvasi és Závada ízei... felvidéki családragény az új évezred elejéről”. Az én véleményem szerint azonban összetéveszthetetlenül Bánki ízei, s egy új magyar mágikus realizmus csírája. Márquez és a *Száz év magány* valóban felfedezhető benne, de ezt a szöveget inkább a szembetűnő különbözőségeket, mintsem az azonosságokat éltetik.

Az *Esőváros* élénk üzenete a mi pesti vakságunknak: az egzotikum itt van tőlünk másfél órányi autótúrra, az ismeretlenhez nem szükséges százezreket felemésztő kalandtúrra indulnunk – a félelmetessel való szembenézéshez pedig mindössze egy tükörre van szükségünk.

KÉPES GÁBOR

(*Magvető Könyvkiadó, Budapest, 2004, 304 oldal, 2390 Ft*)

VATHY ZSUZSA:

Angyalhíd

Sokan (?) hiszik úgy, nyilvánvalóan a legkülönbözőbb okokból, hogy a művészeti szférában nem lehetséges releváns kommunisztázás, és ha jobban belegondolok, tulajdonképpen

(végső soron) magam is e „sokak” közé tartozom. Kicsit normatívabban: az érvényes művészet nem kommunisztázik (nem is fasisztázik-antiszemitázik lépten-nyomon), mert snassz *nekije*. Nem az ő dolga. Ha pedig (elsődleges) dolga valakinek az ilyesmi, ne akarjon művészetet csinálni, hisz eleve nem is csinál... A „létező szocializmus” korszakával az egyik valóban súlyos probléma éppen esztétikai jellegű volt: a mérhetetlen ízléstelenség közegét teremtetten meg. Mi lenne, ha ezt a helyzetet utólag azzal kezelnék, hogy művészként még a témájától is távol tartjuk magunkat?

Vathy Zsuzsa *Angyalhíd* című műve pontosan az ellenkezőjét hordozza az előbbieken ismertetett elveknek, megfontolásoknak. Emiatt látszólag – főleg mivel erős és egyéni tehetség formális nagyregénye – rácsafol szavaimra. De csak látszólag. Lényegében azért *nem* vagy mégsem, mert ez a jó próza éppen a viszszaidézett és erős bírálattal illetett korszak idején kialakult epikai alakzat, az ún. „szocialista realizmus” remek iskolapéldáját teremti meg félezer oldalon. Pedig szándéka épenséggel nagyon nem-szocialista, ellenkezőleg, azt mondhatni róla: *polgári*. A bökkenő pontosan az, hogy tájainkon művészetelméletileg voltaképp minden „realizmus” erendően „szocialista”, hiszen emblematikus jelzésnél jóval több rejlik abban a megállapításban, hogy ép-